

ЕТАПИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЯК НАУКИ

Рябініна М. А., *ryabinina.margarita13@gmail.com*

Уманський державний педагогічний університеті мені Павла Тичини

Соціальні процеси, що відбуваються в сучасному світі, загострили інтерес до розвитку людини в конкретному соціокультурному середовищі, до умов соціалізації особистості. На даний час існує очевидна потреба в розробці наукових основ соціалізації та соціального виховання підростаючих поколінь, коригуванні соціальної політики щодо дітей та молоді, оптимізації соціально-педагогічної діяльності.

Розвиток соціальної педагогіки на сучасному етапі є виклик часу і об'єктивно виражає цю потребу. Відкритість закладів освіти до соціальних явищ, взаємозалежність соціального середовища і середовища педагогічного створюють базис для нового етапу розвитку педагогіки, яка вивчає відносини в системі: час – соціум – соціалізація – виховання – особистість [1].

Сьогодні можна стверджувати, що соціальна педагогіка в Україні відбулася як самостійна галузь педагогічного знання, що має на меті вивчення потенціалу суспільства та способів оптимізації соціального середовища для більш успішного розвитку особистості протягом усього життя.

Наукове обґрунтування змісту соціальної педагогіки та обговорення нагальних проблем її впровадження в освітню систему ми також знаходимо у дослідженнях сучасних вчених Н. Гусак, Р. Вайноли, А. Капської, О. Карагодіної, О. Карпенко, Н. Коляди, О. Кравченко, О. Пожидаєвої, О. Чуйко, С. Шандрюк та інших. Проте, на наш погляд, науковцями приділяється недостатньо уваги до історії соціальної педагогіки як органічної складової частини соціально-педагогічного знання, до дослідження історичних умов формування різних соціально-педагогічних напрямків і течій на різних історичних етапах розвитку суспільства.

Більшість наукових робіт відносять виникнення соціальної педагогіки на кінець ХІХ століття, хоча використання практичних прийомів соціального виховання було відоме ще за умов первіснообщинного устрою. У Давніх Римі та Греції, Китаї, Єгипті, Індії при підготовці дітей до практичного життя вже були елементи суспільного виховання. Так, давньогрецькі філософи Аристотель та Платон вважали, що держава повинна піклуватися про виховання дітей так, щоб формувати гідних громадян. Мова йшла про виховання громадян усіх вікових груп, проте завершувати виховання окремих соціальних груп філософи пропонували тільки у 30-35 років.

Слід зазначити, що даний підхід до виховання не був характерним для епох Середньовіччя, Відродження та Нового часу, але у ХІХ столітті під час змін соціально-економічних умов він був відновлений.

На початок ХХ століття припадає активна розробка теорій прагматичної педагогіки, експериментальної педагогіки, теорії «вільного» виховання та «трудової» школи, соціальної, гуманістичної, релігійної педагогіки, педагогіки, орієнтованої на філософське осмислення процесу виховання і освіти тощо. У цей період активно розвивається методологія педагогічних досліджень.

З самого зародження соціально-педагогічної теорії на межі ХІХ-ХХ століть починається дискусія про предмет соціальної педагогіки. Ряд основоположників соціальної педагогіки, вважали предметом її дослідження соціальну допомогу знедоленим дітям і профілактику правопорушень неповнолітніх (Герман Нуль, Гертруда Боймер, Ян Амос Коменський).

Натомість, Пауль Наторп принципово інакше визначав предмет соціальної педагогіки. Він вважав, що соціальна педагогіка досліджує проблему інтеграції виховних сил суспільства з метою підвищення культурного рівня народу [2].

Отже, вперше поняття «соціальна педагогіка» було запропоновано німецьким ученим у середині ХІХ століття Фрідріха Дістервега. Пізніше, у 1898 році його співвітчизник Пауль Наторп у своїй книзі «Соціальна педагогіка» визначив сутність, основні категорії, принципи та методи дослідження означеного напрямку. Предметом соціальної педагогіки він визначив проблему інтеграції виховних сил суспільства з метою підвищення культурного рівня народу. Таке розуміння відповідало соціальному замовленню суспільства і дало змогу розглядати соціальну педагогіку як галузь знань про виховання людини протягом усього життя [4].

Варто зупинитися на школі Рудольфа Штайнера, відкритої 1919 році у Вальдорф-Асторії (Штутгарт), яка до кінця ХХ століття знаходила все більше прихильників в європейській державі, зокрема й в Україні. Антропософський напрям роботи школи став пошук шляхів емоційно-естетичного виховання й освіти з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини. Ритми та цикли дитячого життя визнано ключовими показниками вибору методів навчання [5].

З вітчизняних вчених суттєво вплинув на розвиток соціально-педагогічної практики В. Сухомлинський [3], який дослідив причини і фактори, що сприяють виникненню негативних соціальних явищ у дитячому та молодіжному середовищі. В. Сухомлинський визначив зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми з девіантною поведінкою, обґрунтував необхідність використання словесних методів в педагогічній діяльності, розширив вимоги до бесіди, обґрунтував доцільність комплексного використання методів соціально-педагогічного впливу на особистість.

Історичний аналіз розглянутих нами наукових підходів до суспільного виховання дітей та молоді дає змогу усвідомити сутність поняття «соціальне виховання» як ключової проблеми соціальної педагогіки.

Список використаних джерел

1. Зверева І.Д. Стратегія розвитку соціальної педагогіки в Україні// Вісник Запорізького національного університету № 3(16). 2011. С.18-21.
2. Малько А. Пауль Наторп – засновник соціальної педагогіки / А. Малько // Рідна школа: Щомісячний наук.- пед. журнал. № 9. 2003. С. 73-75.
3. Василь Сухомлинський: наукові праці // Упоряд. та наук. ред. П. Сікорський, Д. Герцюк. Львів: Бадікова Н.О., Серія «Видатні українські педагогі», вип.10. 2018 252 с.
4. Титаренко О.І. Розвиток ідей освіти і виховання у науково-педагогічній спадщині Пауля Наторпа: автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.05 – соціальна педагогіка / О.І. Титаренко. Полтава.: 2008. 25 с.
5. Якса Н.В. Історія соціальної педагогіки: Методичний посібник. Житомир: Вид.-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. 156 с.

Науковий керівник: *Кочубей Тетяна Дмитрівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*